

Zinsleer: begrip van de syntaxis.

Opdrachten, set 8

Hoofdstuk 6, § 1-4.

1. Bekijk de volgende paren zinnen uit het Nederlands:

- (8.1) a. Kim koopt een huis.
b. Kim een huis kopen? (Dat nooit!)
(vgl. *Kim kopen een huis?)
- (8.2) a. (Ik zag dat) Kim een huis kocht.
b. (Ik zag) Kim een huis kopen.
- (8.3) a. Kim koopt altijd maar huizen.
b. Kim's altijd maar huizen kopen (begint mij te irriteren).
(vgl. *Kim's kopen altijd maar huizen...)
- (8.4) a. Kim kocht een huis.
b. Kim heeft een huis gekocht.
- (8.5) a. Kim gaat huizen kopend door het leven
b. *Kim gaat kopend huizen door het leven

Beantwoord nu de volgende vragen:

- a. Het werkwoord *kopen* staat in deze zinnen soms vóór het object (VO) en dan weer er achter (OV). Welke twee factoren zijn blijkbaar relevant voor de volgorde van het werkwoord en het object?
- b. Is er een volgorde (OV of VO) die je op grond van deze zinnen als de ongemarkeerde volgorde van de Nederlandse zin zou willen beschrijven?

2. Hieronder staan drie sets met data (gegevens), achtereenvolgens uit het Yalarnnga (een Australische taal), het Swahili (een Bantutaal), en het Tongaans (een Oceanische taal). Bepaal voor elke taal a) of hij gekenmerkt wordt door een nominatief/accusatief-systeem dan wel door een ergatief/absolutief-systeem, en b) op welke wijze het nominatief/accusatief- of ergatief/absolutief-systeem vormgegeven is (d.w.z. via naamval of agreement).

(8.6) *Yalarnnga* (Blake 1977)

- a. ngia wakamu
ik:su viel
'Ik ben gevallen.'

- b. nga-tu kupi walamu
ik-SU vis:OB doodde
'Ik heb een vis gedood.'
- c. kupi-ngku ngia tacamu
vis-SU ik:OB beet
'Een vis heeft me gebeten.'

(8.7) *Swahili* (Dixon 1994)

- a. tu-li-anguka
1PL-PAST-vallen
'We vielen.'
- b. m-li-anguka
2PL-PAST-vallen
'Jullie vielen.'
- c. m-li-tu-ona
2PL-PAST-1PL-zien
'Jullie zagen ons.'
- d. tu-li-wa-ona
1PL-PAST-2PL-zien
'Wij zagen jullie.'

(8.8) *Tongaans* (Anderson 1976)

- a. na'e lea 'a etalavou
PAST spreken jongeman
'De jongeman sprak.'
- b. na'e alu 'a tevita ki fisi
PAST gaan David naar Fiji
'David ging naar Fiji.'
- c. na'e tamate'i 'a kolaiate 'e tevita
PAST doden Goliath David
'David doodde Goliath.'
- d. na'e ma'u 'e siale 'a e me'a'ofa
PAST ontvangen Charlie DET geschenk
'Charlie ontving het geschenk.'

3. Een oefening over agreement. De data zijn uit het Lakhota, een noordamerikaanse taal uit de Sioux-familie (bewerkt naar Van Valin 1985). Bekijk eerst de zinnen in (8.9) en beantwoord de vragen die er onder staan (het teken $\emptyset$ geeft de afwezigheid van een prefix aan dat er in andere vormen van het werkwoord wel staat).

(8.9) a. wičháša ki mathó wã ø-ø-kté
 man de beer een 3SG:OB-3SG:SU-doden
 'De man doodde een beer.'

b. mathó wã wičháša ki ø-ø-kté
 beer een man de 3SG:OB-3SG:SU-doden
 'Een beer doodde de man.'

c. wičháša ki mathó óta wičhá-ø-kté
 man de beer veel 3PL:OB-3SG:SU-doden
 'De man doodde veel beren.'

- a. Met welke argumenten van het werkwoord vertoont het werkwoord agreement?
- b. Op welke manier wordt de agreement in het Lakota uitgedrukt?
- c. Bekijk nu de zinnen in (8.10), vergelijk ze met die in (8.9), en probeer uit te vinden hoe het komt dat zin (8.10a) en (8.10b) grammaticaal zijn, maar zin (8.10c) en (8.10d) niet.

(8.10) a. wičháša ki ixʔé óta ø-yāke
 man de steen veel 3SG:SU-zien
 'De man zag veel stenen.'

b. wičháša ki mathó óta wičhá-ø-yāke
 man de beer veel 3PL:OB-3SG:SU-zien
 'De man zag veel beren.'

c. *wičháša ki ixʔé óta wičhá-ø-yāke
 man de steen veel 3PL:OB-3SG:SU-zien
 (bedoeld: 'De man zag veel stenen.')

d. *ixʔé ki hená hokšíla wã ø-pi-phá
 steen de DEM jongen een 3SG:OB-3PL:SU-treffen
 (bedoeld: 'Die stenen troffen een jongen.')

4. De volgende zin uit het Latijn, aangebracht op een balustrade van het Nijmeegse Valkhof (<http://www.noviomagus.nl/Stadswandeling/Natuurwandeling.htm>), bevat een aantal discontinue constituenten (zie § 6.2.2). Gebruik de glossen (met name de kenmerken naamval, getal, en geslacht) en de vertaling, om die discontinue constituenten te identificeren.

(8.5) Quem da-bi-s haec possi-t
 welke-ACC:SG:MASC geven-FUT-2SG DEM:ACC:NTR:PL kunnen:CTF:PRES-3SG
 qui dare cuncta locu-m ?
 REL:NOM:SG:MASC geven allemaal-ACC:NTR:PL plaats-ACC:SG:MASC

'Welke plaats kun je geven (i.e. *noemen*) die dit alles kan geven (i.e. *bieden*)?'